

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет

Кафедра міжнародних економічних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему «Ефективність експортної діяльності підприємства на ринку
сільськогосподарської продукції»

Виконала

студентка 6 курсу, групи ГФз-213
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини», ОПП
«Міжнародний бізнес»

_____Копіченко Анастасія
Андріївна

Керівник: _____Венгерська Н.С.

Рецензент: _____Переверзева А.В.

м. Запоріжжя
2018 рік

РЕФЕРАТ

КДМР: 139 с., 10 рис., 20 табл., 5 формул, 78 джерел, 4 додатки.

Мета роботи – обґрунтування теоретичних аспектів формування експортної діяльності та розробка напрямів підвищення економічної ефективності експорту національних підприємств.

Об’єкт дослідження – експортна діяльність підприємства в системі зовнішньоекономічної діяльності.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти оцінки експортної діяльності сільськогосподарських підприємств, з врахуванням впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Методи дослідження – системно-логічний метод (для уточнення термінів дослідження), метод теоретичного узагальнення (при вивченні результатів дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених), методи обробки інформації (порівняння, групування, графічного і табличного подання даних), методи економічного та статистичного аналізу (для дослідження стану функціонування підприємств галузі), математичні методи, абстрактно-логічний метод (для формулювання висновків).

Анотація. Досліджено сутність та роль експортної діяльності підприємств. Виокремлено стратегії та механізми експортної діяльності підприємств. Визначено методичні підходи до оцінки економічної ефективності експортних операцій. Здійснено оцінку експортної діяльності підприємства на міжнародному ринку сільськогосподарської продукції. Виокремлено особливості експортної діяльності та регулювання ринку сільськогосподарської продукції. Проаналізовано та оцінено фактори маркетингового середовища ринку сільськогосподарської продукції.

Запропоновано напрями підвищення ефективності експортної діяльності ТОВ «Нібулон» на ринку сільськогосподарської продукції.

ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ЕКОНОМІКА ЕКСПОРТУ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, ЕКСПОРТНІ ОПЕРАЦІЇ, МАРКЕТИНГОВА СТРАТЕГІЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНЦІЯ, СВІТОВИЙ РИНОК, ТОРГІВЛЯ, ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ, ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО.

Аннотация. Исследована сущность и роль экспортной деятельности предприятий. Выделены стратегии и механизмы экспортной деятельности предприятий. Определены методические подходы к оценке экономической эффективности экспортных операций. Осуществлена оценка экспортной деятельности предприятия на международном рынке сельскохозяйственной продукции. Выделены особенности экспортной деятельности и регулирования рынка сельскохозяйственной продукции. Проанализированы и оценены факторы маркетинговой среды рынка сельскохозяйственной продукции. Предложены направления повышения эффективности экспортной деятельности ООО «Нибулон» на рынке сельскохозяйственной продукции.

ЕКСПОРТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ЭКОНОМИКА ЭКСПОРТА, ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ЭКСПОРТНЫЕ ОПЕРАЦИИ, МАРКЕТИНГОВАЯ СТРАТЕГИЯ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ, МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНКУРЕНЦИЯ, МИРОВОЙ РЫНОК, ТОРГОВЛЯ, ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ, ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОЕ ПАРТНЕРСТВО.

Abstract. The essence and role of export activity of enterprises are explored. The strategies and mechanisms of export activity of enterprises are set out. The methodical approaches to the estimation of economic efficiency of export operations are determined. An estimation of export activity of the enterprise in the international market of agricultural products is carried out. The features of export activity and regulation of agricultural products market are singled out. The factors of the marketing environment of the agricultural market are analyzed and

evaluated. The strategy of export activity of LLC «Nibulon» is considered. The directions of increasing the efficiency of export activity of LLC «Nibulon» in the market of agricultural products are offered.

EXPORT ACTIVITY, EXPORT ECONOMY, EFFICIENCY, EXPORT OPERATIONS, MARKETING STRATEGY OF EXPORT ACTIVITY, INTERNATIONAL COMPETITION, WORLD MARKET, TRADE, LIBERALIZATION, PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу.....	2
Реферат.....	6
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень та термінів....	8
Вступ	10
1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	14
1.1 Сутність та роль експортної діяльності у функціонуванні підприємства.....	14
1.2 Стратегія та механізм експортної діяльності підприємства.....	22
1.3 Методичні підходи до оцінки економічної ефективності експортних операцій.....	31
2 ОЦІНКА ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА МІЖНАРОДНОМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ РИНКУ.....	43
2.1 Особливості експортної діяльності та регулювання ринку сільськогосподарської продукції.....	43
2.2 Оцінка факторів маркетингового середовища на ринку сільськогосподарської продукції.....	55
2.3 Аналіз кон'юнктури міжнародного ринку сільськогосподарської продукції.....	65
3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКСПОРТУ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «НІБУЛОН».....	85
3.1 Аналіз ефективності експорту в «Нібулон».....	85
3.2 Напрями підвищення ефективності експортної діяльності ТОВ «Нібулон» на ринку сільськогосподарської продукції.....	95
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	102
4.1 Аналіз потенційних небезпек.....	102
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	104

4.3 Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.....	106
4.4 Заходи з пожежної безпеки.....	112
4.5 Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях.....	114
Висновки	118
Перелік джерел посилання.....	121
ДОДАТОК А Характеристика підходів до оцінки ефективності економічної діяльності підприємства.....	130
ДОДАТОК Б Напрямки оцінювання та локальні показники узагальнення ефективності експортної діяльності підприємства.....	133
ДОДАТОК В Показники для оцінки експортної діяльності підприємства.....	135
ДОДАТОК Г Підходи до моделювання й оцінки експортної діяльності підприємства.....	138

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Трігуб С. О. Розвиток та ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в сучасних умовах господарювання. *Наука й економіка*. 2012. №4 (28), Т.2. С. 329–333.
2. Бондарєва Т. І., Осадчук А. І. Оцінка ефективності експортної діяльності підприємства. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2011. № 3. С. 91–104.
3. Экономическая география. Словарь терминов. URL: <http://vocable.ru/dictionary/767/word/yeksport> (дата звернення 22.09.2018).
4. Яшин С. Н., Пузов Е. Н. Сравнительная оценка совокупного экономико-организационного эффекта функционирования предприятий. *Экономический анализ: теория и практика*. 2005. № 6 (39). С. 8–14.
5. Кузьмін О. Є., Демчук А.В. Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року. Національний університет «Львівська політехніка», Інститут економіки і менеджменту, Інститут післядипломної освіти. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 173–174.
6. Гораль Л. Т., Шийко В. І. Удосконалення системи оцінювання ефективності використання експортного потенціалу газотранспортного підприємства. *Економічний аналіз: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ*. 2015. Т. 18. № 2. С. 118–126.
7. Скриньковський Р. М. Діагностика використання трудових, матеріальних, фінансових та енергетичних ресурсів підприємства як інструмент управління елементами його виробничо-господарської діяльності. *Проблеми економіки*. 2015. № 1. С. 249–254.
8. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного

потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186–193.

9. Вакульчик О. М., Дубицький Д. П. Аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка*. 2012. № 2. С. 75–82.

10. Grace O. B., Adekunle O. B. Entrepreneurs' Exports and Economic Growth Nexus: The Nigerian Experience (1980-2013). *American Journal of Economics, Finance and Management*. Vol. 1. № 3. 2015. P. 129–135.

11. Sousa C. Export Performance Measurement: An Evaluation of the Empirical Research in the Literature. *Academy of Marketing Science Review*. 2004. № 9. 23 p.

12. Дадалко В., Дубков С. Роль экспортного потенціала в соціально-економічній системі. *Банківський вестник*. 2013. №13 (594). С. 40–43.

13. Acs Z., Desai S., Hessels J. Entrepreneurship, Economic Development and Institutions. *Small Business Economics*. 2008. №31 (3). P. 219–234.

14. Silva A., Afonso O., Paula A. Africano. Learning-by-Exporting: What We Know and What We Would Like to Know. *FEP Working Papers*. 2010. 44 p. URL: http://www.fep.up.pt/investigacao/workingpapers/10.03.01_wp364.pdf (дата звернення 26.09.2018).

15. Hessels J. A. van Stel Entrepreneurship, Export Orientation, and Economic Growth. *Small Business Economics*. 2011. № 37 (2). – P. 255–268.

16. De Loecker J. Detecting Learning by Exporting. *American Economic Journal: Microeconomics*. 2013. № 5 (3). PP. 1–21.

17. Greenaway D., Kneller R. Industry Differences in the Effect of Export Market Entry: Learning by Exporting? *Review of World Economics*. 2007. № 143(3). P. 416–432.

18. Salomon R. Convergence or Capabilities? Explaining Firm Heterogeneity in Learning by Exporting / R.Salomon, B.Jin. – 2008. – 43 p. URL: <http://www.robertsalomon.com/research/Convergence%20or%20Capabilities.pdf> (дата звернення 26.09.2018).

19. Ito K. Sources of Learning-by-Exporting Effects: Does Exporting Promote Innovation? *Economic Research Institute for ASEAN and East Asia (ERIA)*. 2012. 51 p. URL: <http://www.eria.org/ERIA-DP-2012-06.pdf> (дата звернення 26.09.2018)

20. Fernandes A.M., Isgut A.E. Learning-by-doing, learning-by-exporting, and productivity: evidence from Colombia. *The World Bank Policy Research. Working Paper Series*. 2005. 59 p. URL: http://www.wds.worldbank.org/servlet/WDSCContentServer/WDSP/IB/2005/03/24/000012009_20050324092129/Rendered/PDF/wps3544.pdf (дата звернення 24.09.2018).

21. Bernard A., Jensen J. Exporting and Productivity. *National Bureau of Economic Research. Working Paper Series*. 1999. 39 p. URL: <http://www.nber.org/papers/w7> (дата звернення 24.09.2018).

22. Bernard A., Jensen J., Redding S., Schott P. Firms in International Trade. *National Bureau of Economic Research. Working Paper Series*. 2007. 30 p. URL: <http://www.nber.org/papers/w13054> (дата звернення 24.09.2018).

23. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12> (дата звернення 22.09.2018).

24. Митний кодекс України : із змінами, внесеними згідно із Законами від 20 грудня 2016 // Верховна рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 22.09.2018).

25. Градов А. П. Стратегия и тактика выявления и разрешения системных проблемных ситуаций в экономике. *Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки*. 2014. № 3(197). С. 17–27.

26. Анософф И. Стратегический менеджмент. Классическое издание. СПб. Питер, 2009. 344 с.

27. Мескон М., Альберт М. Основы менеджмента. М.: Дело, 1999. 800 с.

28. Стивенсон В. Дж. Управление производством. М.: Бином, 2002. 928 с.

29. Томпсон А. А., Стрикленд А. А. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации стратегии. М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1998. 576 с.
30. Стровский Л. Е., Казанцев С. К., Паршина Е. А. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. М.: ЮНИТИ, 1999. 823 с.
31. Котлер Ф., Армстронг Г., Вонг В., Сондерс Д. Основы маркетинга М.: Вильямс, 2012. 752 с.
32. Дойль П. Маркетинг менеджмент и стратегия. СПб.: Питер, 2003. 544 с.
33. Білошапка В. А., Загорій Г. В. Стратегічне управління: принципи і міжнародна практика: Монографія. К.: КНЕУ, 2008. 352 с.
34. Маркова В. Д., Кузнецова С. А. Эволюция развития и парадоксы стратегического менеджмент. *Вестник НГУ: Серия: Социально-экономические науки*. 2010. Том 10. Вып. 2. С. 5–12.
35. Каплан Р. С., Нортон Д. П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. М. : ЗАО «ОлимпБизнес», 2006. 512 с.
36. Дакус А. В., Сімченко Н. О. Економічний розвиток підприємства: сутність та визначення. Актуальні проблеми економіки і управління. 2012. Вип. 6. URL: <http://probleconomy.kpi.ua/pdf/2012-3.pdf> (дата звернення 22.09.2018).
37. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Діагностика потенціалу підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій. Науковий журнал*. 2011. № 1. С. 155–164.
38. Міністерство аграрної політики і продовольства України. URL: <http://www.minagro.gov.ua/> (дата звернення 22.09.2018).
39. Ризики і загрози економічній безпеці України у 2015-2016 рр. та механізми їх мінімізації. URL: www.niss.gov.ua/content/articles/files/ruzuku_zagrozu1-bab4e.pdf (дата звернення 22.09.2018).

40. Прушківська Е. В., Черномаз К. Г. Фактори стабілізації сільськогосподарського виробництва в умовах глобалізації. *Економічний вісник НГУ*, 2017. №2 (58). С. 42–52.

41. Бондаренко А. В. Оценка факторов эффективности экспорта предприятия. URL: http://www.confcontact.com/2012_03_15/ek1_bondarenkoAV.php. (дата звернення 22.09.2018).

42. Селезньова К. В. Обґрунтування факторів впливу на розвиток експортного потенціалу. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2013. №45 (1018). С. 102–115.

43. Дубков С., Дадалко С., Фоменок Д. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленных предприятий. *Банковский вестник*. 2011. № 28 (537). С. 29–35.

44. Абалкін Л. І., Атрамова М. А., Олексіїв А. І. Національна економіка. М.: Видавництво «Економіст», 2007. – 864 с.

45. Лапыгин Ю. Н., Лапыгин Д. Ю. Лачинина Т. А. Стратегическое развитие организации. М.: Кнорус, 2005. 288 с.

46. Кузьмін О. Є., Босак А. О., Дарміць Р. З. Планування, організування та мотивування зовнішньоекономічної діяльності. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська Політехніка», 2009. 324 с.

47. Смирнова И.А. Основные факторы эффективности внешнеторговой деятельности предприятий. *Вестник СГСЭУ*. 2006. № 13 (2). С. 67–70.

48. Стровский Л. Е. Внешнеэкономическая деятельность предприятия. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. 498 с.

49. Мельник О., Логвіненко Ю. Індикатори оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 15 (599). С. 124–130.

50. Скоропад І. С., Герасименко С. І. Ефективність маркетингових заходів у системі зовнішньоекономічних зв'язків. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. 2003. № 469. С. 498–502.

51. Експортна стратегія України. Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021. URL: www.me.gov.ua (дата звернення 28.09.2018).

52. Потіха А. Сільське господарство в економічній системі України. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=583:silsk-e-gospodarstvo&catid=8&Itemid=350 (дата звернення 28.09.2018).

53. Державна служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 22.09.2018).

54. Ілясова Ю. В. Експортний маркетинг виноробної продукції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук.: спец 08.00.04. Київс.нац.екон.ун-тет. Сімферополь, 2009. 18 с.

55. Тивончук І. О. Фінансово-економічні механізми стимулювання експортного виробництва. *«Наукові записки»*. Вип. 9, ч. 2. Острог, 2007, С. 514–523.

56. Украина в 2016 году полностью исчерпала квоты на беспошлинный экспорт в ЕС по 11 группам товаров (УНІАН). URL: <https://www.unian.net/eurobusiness/1731207-ukraina-v-2016-godu-polnostyu-ischerpala-kvoty-na-besposhlinniy-eksport-v-es-po-11-gruppam-tovarov.html> (дата звернення 28.09.2018).

57. Портер М. Конкуренция. М.: Вильямс, 2002. 495 с.

58. Портер М. Стратегія конкуренції. К.: Основи, 1997. 390 с.

59. ТОП-5 бар'єрів для українського продовольчого експорту на шляху до міжнародних ринків. URL: <https://agropolit.com/blog/143-top-5-baryeriv-dlya-ukrayinskogo-prodovolchogo-eksportu-na-shlyahu-do-mijnarodnih-rinkiv> (дата звернення 28.09.2018).

60. Коцій О. В. Теоретичні засади багатоциклічності формування економічної кон'юнктури. *Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія»*. Збірник наукових праць. ЛНТУ. Випуск 6 (23). Ч. 1. Луцьк, 2009. С. 56–67.

61. Дудар Т. Г., Дудар В. Т. Формування ринку конкурентоспроможної агропродовольчої продукції: теорія, методика, перспективи: Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. 246 с.

62. Чому ми «добиваємо» власне сільське господарство? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27651513.html> (дата звернення 28.09.2018).

63. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [монографія]. Х.: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2006. 320 с.

64. Ліпич Л. Г., Кутикін К. М. Оптимізація зовнішньоекономічної діяльності підприємства з врахуванням нетарифного регулювання. *Економічні науки. Сер. : Економіка та менеджмент*. 2013. Вип. 10. С. 127–141.

65. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи формування URL: <http://newukraineinstitute.org/media/news/549/file/Agro%202015.pdf> (дата звернення 22.09.2018).

66. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці. К.: Вид-во УАДУ, 2002. 260 с.

67. Майстро С.В. Стратегія державного регулювання розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації. URL: [http://www.nbu.gov.ua/ejournals/DeBu/2007\\$1/doc/2/09.pdf](http://www.nbu.gov.ua/ejournals/DeBu/2007$1/doc/2/09.pdf) (дата звернення 28.09.2018).

68. The Statistics Portal, Acreage of genetically modified crops. URL: <http://www.statista.com/statistics/263294/acreage-of-genetically-modified-crops-by-country-since-2003/> (дата звернення 28.09.2018)

69. Department of Economic and Social Affairs United Nations. URL: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/default.htm> (дата звернення 28.09.2018).

70. Research Institute of Organic Agriculture. URL: <http://www.fibl.org/en/themes/organic-farming-statistics.html> (дата звернення 28.09.2018).

71. Десять цифр, які характеризують український АПК у 2016 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2016/12/16/614552/> (дата звернення 28.09.2018).

72. Trade statistics for international business development. The structure of world exports of agri-food products and leading exporting countries. URL: http://www.trademap.org/Country_SelProduct.TOTAL (дата звернення 28.09.2018).

73. Аграрний сектор України, огляд рослинництва. URL: <http://www.bakertilly.ua/media/pdf/Agri2013RU.pdf> (дата звернення 28.09.2018).

74. Сучасне світове господарство України-2015 (Інформаційні матеріали урядового порталу). URL: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=248944464 (дата звернення 28.09.2018).

75. Микольська Н.Я. Що дала Україні вільна торгівля з ЄС. URL: <http://m.biz.nv.ua/ukr/experts/mikolskaya/vilna-torgivlja-mizh-ukrajinoju-ta-jes-persh-rezultati-142400.html> (дата звернення 29.09.2018).

76. Глобальна кон'юнктура і перспективи розвитку українського агробізнесу. URL: <http://www.agro-business.com.ua/ekonomichni-gektar/6352-globalna-koniunktura-i-perspektyvy-rozvytku-ukraiinskogo-agrobiznesu.html> (дата звернення 29.09.2018).

77. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 рр. URL: <http://minagro.gov.ua/node/16025> (дата звернення 29.09.2018).

78. Офіційний сайт ТОВ «Нібулон» URL: <http://www.nibulon.com/> (дата звернення 29.09.2018).